

GUILLEM ROVIROSA, LO FRARE, I LA SEVA PRESÈNCIA AL SETGE DE BARCELONA, 1706

Aquest any es commemora el tricentenari del final de la Guerra de Successió que va tenir lloc l'11 de setembre de 1714 o, millor dit, de la derrota soferta per Catalunya partidària del rei Carles.

Com qualsevol altre fet bèl·lic, va representar la pèrdua d'un gran nombre de vides, un nombre encara més elevat de ferits i mutilats, la ruïna econòmica individual dels habitants i la del seu país, Catalunya, juntament amb l'abolició dels seus drets i dels privilegis adquirits al llarg del temps.

D'aquell període ens ha quedat un gran llegat històric per escrit i restes palpables d'aquells fets que s'haguessin pogut estalviar. I si no, a Barcelona, només cal contemplar les restes conservades que el destí va voler que romanguessin preservades sota el majestuós edifici de ferro del mercat del Born que Josep Fontseré i Mestre va construir per abastar d'aliments aquesta ciutat, talment com si fos una esplèndida, enorme i luxosa gàbia d'ocells de ferro forjat. En el moment de la seva construcció, del 1874 al 1876, sense proposar-s'ho, es van acabar de cobrir les restes testimonials que denunciaven com un poble havia estat anihilat de la mateixa manera que van fer els romans quan van arrasar Cartago durant la Tercera Guerra Púnica: la van destruir i la seva terra fou solcada per l'aixada i considerada maleïda... I és que és ben cert que la història no és més que la repetició dels fets.

Ens vestim diferent, seguint els corrents de la moda de cada època, fem ús de les tecnologies que es van inventant sense parar, però, en el fons, qui utilitza els nous invents és sempre el mateix: l'ésser humà. Només feia falta que passessin 300 anys perquè allò que va començar com unes obres al mercat del Born destinades a donar-hi un nou ús com a equipament cultural de la ciutat acabés per descobrir tota la història que amagaven les seves entranyes. De tot allò que podíem llegir en els llibres, ara se'ns n'oferia una petita part, però prou gran, per donar a conèixer al món com va quedar l'antic barri de la Ribera, aquell que acumulava el nombre màxim de població en les seves cases i carrers, i de quina manera, per a major escarni, l'estiu del 1717, quan la població ja havia començat a reparar els estralls que les bombes havien provocat a les seves cases, van obligar els

1706-ABRIL - GUILLEM ROVIROSA -
- SOMATENIT DE CUBELLET -

Recreació de Guillem Roviro. Dibuix de Francesc Riart i Jou

seus propis habitants a enderrocar i mutilar 1.269 cases i reaprofitar el material extret per a la construcció de la ciutadella. Ara s'ha fet aparèixer aquest testimoni mut, però implacable, perquè tothom que tingui interès ho pugui contemplar i retre homenatge a aquella gent.

Recordo que, quan vaig estar a París, davant la tomba de Napoleó Bonaparte, al palau Nacional dels Invàlids, ens va comentar el guia que el motiu pel qual estava a un nivell inferior al que els visitants tenien accés era que ell mateix ho va disposar d'aquesta manera perquè tothom que la contemplés es veiés obligat a abaixar el cap davant seu. Desconec què pot haver-hi de realitat i què de ficció en aquestes paraules, ja que va morir a l'exili, a l'illa de Santa Elena, el 5 de maig de 1821 i no va ser fins al 1840 que les seves restes van ser traslladades on ara reposa. El cas és que es va proclamar emperador i, com a tal, tots aquells que s'hi acostessin no solament haurien d'abaixar els ulls a manera de respecte, sinó que també haurien de fer una lleu inclinació amb el cap davant les seves restes.

Doncs nosaltres, així ho fem també ara. El primer dia que vaig anar a veure les restes arqueològiques, a finals de setembre de 2013, vaig quedar doblement impressionada, no solament per com aquella munió de carrers i cases havia estat escapçada, com si els haguessin tallat amb una serra mecànica a una alçada que, en alguns casos, s'acostava a un metre, sinó perquè totes aquelles persones que estàvem al voltant de la barana del pis superior forçosament també havíem d'inclinar-nos davant d'aquelles restes que ara contemplàvem. Vaig pensar que, involuntàriament, estàvem homenatjant i presentant els nostres respectes a tots aquells que van patir i morir en una guerra en defensa dels interessos d'un rei i dels seus propis, per salvaguardar els seus drets, la seva identitat com a poble, i preservar el futur dels seus fills i dels seus descendents. Jo sóc una d'aquelles descendents. Tot i que ell, Guillem Rovirosa, havia nascut a la quadra de Rocacrespa, a Cubelles, un bon dia, o potser millor dit, un mal dia, li va tocar per sorteig ser una de les set primeres persones que van formar part del sometent que, des de Cubelles, va dirigir-se cap a Barcelona per defensar-la, on va ser ferit de gravetat, probablement a la línia de comunicació que transcorria des del portal de Santa Madona fins al castell de Montjuïc, on va morir al cap de 18 dies.

Per aquella època la quadra de Rocacrespa ja era propietat dels meus avantpassats Rovirosa. En aquells anys, l'hereu era el meu avi vuitè, Jaume Rovirosa Castellet, que, fos o no casualitat, va morir al mes de març de 1706 a Constantí, a la província de Tarragona, d'un tret d'escopeta. Els temps ja eren convulsos per tot Catalunya, però sembla que mai no es va poder saber d'on va venir aquell tret furtiu que va acabar amb la seva vida. A la seva mort el va succeir Jaume, batejat el 28 de setembre de 1677, que era el primer fill que va tenir amb la seva quarta muller Maria Carbonell, de Ribes.

En Guillem, però, precisament pertanyia a la casa més antiga de les sis que conformaven la quadra, coneguda com la casa de «lo frare», on vivia amb els seus pares, Jaume Rovirosa, dit *lo frare*, i Francisca, la seva primera muller.

De totes maneres, penso que seria millor recular uns quants anys per entendre més bé les circumstàncies que van desencadenar aquella guerra que seria coneguda com la Guerra de Successió o de les Dues Corones.

Carles II, el darrer Habsburg, mort sense descendència l'1 de novembre de 1700, va deixar com a successor, en el seu últim testament, Felip, duc d'Anjou, fill del delfí Lluís de França i de la princesa Marianna de Baviera i, per tant, nét del rei Lluís XIV de França, conegut amb el sobrenom del Rei Sol. Aquell mateix any va ser coronat com a Felip V de Castella i l'any següent, el 1701, IV d'Aragó. Aquest fet va desfermar les disputes pel tron d'Espanya per part de la casa d'Àustria, ja que es considerava legítimament amb dret per reclamar la corona espanyola. L'arxiduc Carles, nascut a Viena l'1 d'octubre de 1685, segon fill de Leopold I d'Àustria i d'Elionor del Palatinat-Neuburg, va

buscar suport per a la seva causa entre les cases reials europees i el va trobar en les d'Anglaterra, Holanda i Portugal, enfront de l'aliança que havien format Espanya i França i que, finalment, va desembocar en la Guerra de Successió espanyola.

Ja des de bon començament va quedar clara la inflexible postura de Felip de no tenir intenció d'acceptar les constitucions catalanes, imposant un regnat centralista i absolutista a l'estil francès, actitud que va topar amb l'esperit i els interessos comercials catalans, més inclinats per un govern més liberal, actitud que es va veure que encaixava més amb la política austriacista.

El 22 d'octubre de 1705 l'arxiduc Carles arriba a Barcelona, s'instal·la al palau reial nou, a l'actual Pla del Palau, i el 7 de novembre jura les constitucions catalanes i és proclamat rei amb el nom de Carles III d'Habsburg. Felip de Borbó rebé el suport majoritari de Castella, mentre que els territoris que formaven part de la Corona d'Aragó es decantaren per la casa d'Àustria. En el moment de l'inici del primer setge a la ciutat de Barcelona, l'any 1706, tots dos monarques eren molt joves, Carles tenia 21 anys i Felip 23.

Els països europeus que es van posicionar al costat de Carles eren Anglaterra, Portugal, Àustria, Holanda, Prússia, Hannover, Savoia i els territoris de la Corona d'Aragó. Els de Felip, França, la resta d'Espanya i alguns principats alemanys.

El rei Lluís XIV de França va destinar un exèrcit en suport del seu nét Felip, per a la invasió de Catalunya, sota les ordres del duc de Noailles, consistent en 20 batallons i 12 esquadrons, que, sumats als que ja estaven preparats dins del territori espanyol, feien un total de 42 batallons i 34 esquadrons.¹

Al mateix temps, el rei Lluís va ordenar que es prepararessin 30 navilis de guerra amb avituallaments i material suficient per a la subsistència de 30.000 homes durant dos mesos. Des del port de Toló va salpar una esquadra per vorejar les costes de Barcelona, Tarragona i Mallorca. El 12 de febrer van ancorar 16 vaixells enfront de Barcelona. El 28 de març, dia que es va reunir el Comú de Cubelles, salpaven de Toló 20 navilis de guerra, 8 fragates, 5 balandres i 150 embarcacions que es van reunir a l'arxipèlag d'Ieres, a la regió francesa de la Provença-Alps-Costa Blava. El dia 31 es van fer visibles a l'alçada de Mallorca. La força naval consistia en 8 navilis equipats amb entre 70 i 90 canons; 12 navilis d'entre 60 i 70 canons i 14 d'entre 50 i 60, amb una dotació d'11.928 homes.

Mentrestant, el 10 de març, el rei Carles va adreçar un escrit a tots els generals urgint l'acceleració dels treballs de reparació de les fortificacions i atorgant-los poders per introduir les milícies del país i, si calia, afegir-hi el sometent format per homes majors de 14 anys.

El dia 20 de març el rei Carles dirigeix una carta a la població de Barcelona exhortant-los a prendre les armes i quedar-se dins de la ciutat per defensar-la. Tot plegat representava que caldria proveir les arque dels ingressos necessaris per fer front a aquestes enormes despeses. Amb aquest objectiu van arribar a Tarragona tres navilis de guerra anglesos provinents de Gènova i Liorna carregats amb 90.000 doblons. Alguns ciutadans van fer aportacions voluntàries lliurant objectes de plata a la casa de la moneda.

El rei va enviar fora de Barcelona el seu ambaixador, Mitford Crowe, diplomàtic anglès encarregat d'afavorir la causa del rei Carles entre els catalans, amb la missió de proveir-se d'aliments i munició i d'animar els pobles del partit de Vilafranca del Penedès, Tarragona i Tortosa.

Amb la caiguda de Catalunya, el rei Felip V va ordenar la destrucció de tot rastre documental del període en el qual es va estendre la guerra, però, tot i així, de tant en tant, i potser fins i tot de la manera més insospitada, hi ha la sort que aparegui algun llibre o document que porti llum a alguns d'aquells fets. Tal podria ser el cas d'algunes actes municipals del Comú de Cubelles on van deixar constància de les decisions que es van haver de prendre en aquells dies.

¹ Dades històriques del setge de Barcelona extretes del llibre *Narraciones históricas*, volum II, de Francesc de Castellví i Obando.

Concretament, en l'acta del 28 de març de 1706 consta *«la carta o ordre rebuda del veguer de Vilafranca per fer gent pel sometent per al servei de sa Majestat que Déu guarde y ses concordat que vuy a 28 de mars del any 1706 y les persones han de ser set homens»*.

En el paràgraf següent s'indica: *«Ses proposat pels Senyors Jurats y Savi Consell que se done per quiscuna persona voldra anar al dit sometent se li done cada dia vuit sous de socorro y si dits homens no troben ab voluntat se hagin de traurer donantli lo dit socorro demunt dit y a prevalgut que si, vuÿ als 28 de mars de 1706.»*

»Ses proposat los Senyors Jurats y Savi Consell que si acas los dits homens se han de traurer a rodolins que si abien dos persones de una casa no haja de anar sinó la una persona anirà en dita extracció, vuÿ als 28 de mars del any 1706.»²

El sistema utilitzat per a l'extracció dels noms mitjançant rodolins queda prou ben explicat en l'acta de data 1 de febrer de l'any 1710: *«Dit dia se ha fet l'extracció de Jurats per lo qual se ha pres un minyó de la edat de quatre anys y ha posat la ma dins de una bossa y ha tret un rodoli y dins de ell se ha trobat escrit lo nom de Joseph Lleo pel bras Major y així mateix se ha tret altre rodoli y dins de ell se ha trobat escrit lo nom de Joseph Borrell de bras Segon»*, i així successivament.

Com ja he dit abans, Guillem era fill de Jaume, *lo frare*, i de Francisca, però tenia altres germans. Isidre va ser batejat el 17 de juliol de 1681; Caterina, el 6 d'agost de 1682; Guillem, el 3 d'agost de 1685, i Mariàngela, el 13 de novembre de 1687, tot i que la mare esmenta en el seu testament un altre fill, de nom Emmanuel.

La mare va ser enterrada, seguint els seus desigs, al fossar de l'església de Santa Maria de Cubelles el 29 d'agost de 1688, just quan feia vint-i-sis dies que Guillem havia complert 3 anys. De totes maneres, però, sis dies abans, el 23 d'agost, Francisca fa testament i deixa disposat que *«sem sien celebrades en lo altar de nostra Senyora del Roser de la parrochia de Santa Maria de Cubellas trenta missas de caritat»*. Elegeix com a marmessors Jaume Rovirosa (Castellet), l'hereu, i Josep Sornes, tots pagesos de Rocacrespa. Deixa 50 lliures, moneda barcelonesa, al seu fill Guillem, i hereu universal el seu fill Emmanuel, i, en cas que morís, deixa hereu Guillem.

Jaume torna a maridar i ho fa amb Margarida, vídua de Julià Vilar. D'aquest matrimoni van néixer dos fills, Jaume, batejat el 18 de febrer de 1691, i Margarida, que ho seria el 16 de juliol de 1693. Malauradament, la segona esposa va morir al cap d'un temps però abans, ja malalta, va redactar el seu testament, l'1 de juny de 1700.

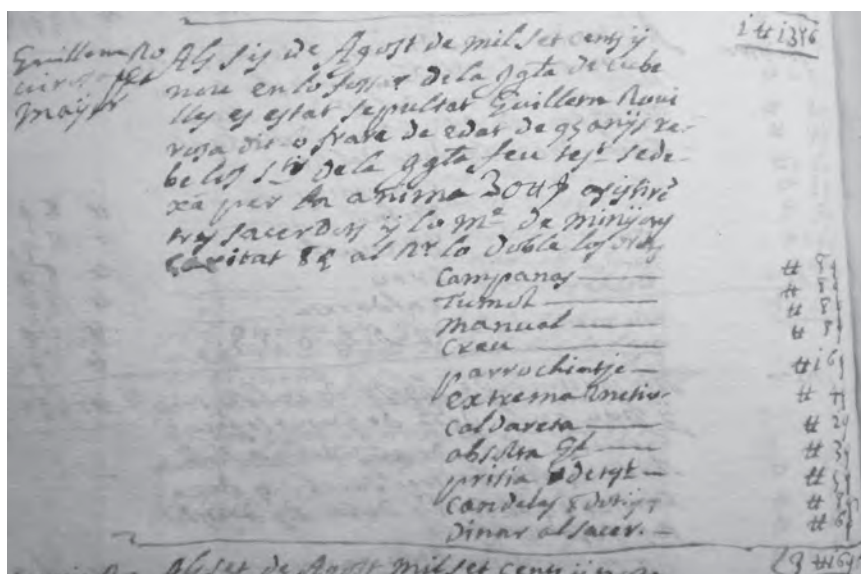
A l'igual que ho va fer Francisca, demana ser enterrada en el fossar de l'església de Santa Maria de Cubelles, i deixa 80 lliures per a «cantars, aniversaris i altres pios sufragis» i nomena marmessors Jaume i Ramon Rovirosa, de Rocacrespa. Deixa 50 lliures, moneda barcelonesa, a la seva filla Gertrudis i el seu primer marit Julià Vilar; a Marianna, filla seva i de Jaume Rovirosa, 75 lliures del seu dot i 25 lliures de les joies, i fa hereves de la resta dels seus béns Gertrudis Vilar i Marianna Rovirosa, de grau en grau. Cal esmentar que a la filla tinguda amb Jaume Rovirosa li van posar per nom Margarida, Marianna i Isabel. Probablement, a la criatura, per evitar confusions, enlloc de dir-li Margarida, com la mare, s'hi devien adreçar amb el nom de Marianna, tal com es dedueix pel testament.

En el seu testament, Margarida no oblida una serventa, Magdalena Cucarella, a qui deixa 25 lliures, moneda barcelonesa, pagadores del seu dot, indicant que ho fa pel seu bon servei. El final del testament especifica que s'ha firmat aquesta darrera voluntat *«en ma casa de ma propria habitació en la vila de Cubelles»*.

La manca de precisió, habitual de l'època a l'hora de redactar els documents parroquials sacramentals, dificulta poder ser del tot exactes per enllaçar les generacions, més encara si tenim en

2 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles

compte l'abundor dels noms de Jaume i Guillem en els barons i dels de Maria i Anna en les dones. També cal tenir present que la quadra de Rocacrespa ja era propietat dels Rovirosa des de 1679, i que les cases que la conformaven estaven habitades per diferents membres de la família que havien anat creant les seves pròpies branques –tret del personal de servei i d'algun pagès i pastor que, a més de treballar-hi, també hi vivia–, i que s'anava repetint el nom de pila dels fills, que naixien de pares els noms dels quals, en alguns casos, també coincidien entre si. Malgrat totes aquestes reflexions, la nombrosa documentació creuada relacionada amb la casa coneguda com la de «lo frare», crec que em permet estendre'm una generació més sense temor a equivocar-me.

Òbit Guillem Roviro,
«lo frare», 6 d'agost 1709,
95 anys.

Tal com he dit abans, els pares de Guillem eren Jaume i Francisca, muller en primeres núpcies, i el pare de Jaume, per tant, avi de Guillem, era Guillem Rovirosa «lo frare». Va fer testament el 28 de maig de 1708, i tot just a l'inici del document especifica que té 95 anys i que gaudeix d'un perfecte estat de salut, un cas francament poc habitual, i que demostra la gran resistència de la seva naturalesa. Va ser enterrat al cap de quinze mesos, el 6 d'agost de 1709, al fossar de l'església. Habitualment, solament a l'hereu i la seva muller o mullers, se'ls donava sepultura a l'interior de l'església de Santa Maria, davant o al lateral de l'altar del Roser.

En el seu testament, Guillem avi nomena marmessors el seu fill Jaume, tingut en segones núpcies, i Manel, el seu nét i fill del seu fill Jaume i de Francisca, primera muller. És notable la coincidència d'aquests dos noms amb els dels pares del Guillem, que fou destinat al sometent per a la defensa de Barcelona, i també la coincidència amb el d'Emmanuel, nom poc habitual dins de la família, esmentat en el testament de la seva mare Francisca, tal com hem llegit més enrere. Per tant, l'avi també va sobreviure el seu nét Guillem, raó per la qual ja no se l'anomena en el testament.

Es desconeix el dia exacte que Guillem Rovirosa i la resta dels sis homes sortejats van sortir de Cubelles. Probablement devien anar cap a Vilafranca del Penedès per reunir-se amb la resta de les persones que havien de formar part del sometent per dirigir-se tots junts cap a Barcelona. S'estaven vivint els dies previs al primer atac de la ciutat. A partir d'aquell moment, el moviment de tropes va ser constant i en estat de màxima alerta, a l'espera de qualsevol atac imminent.

El 2 d'abril de 1706, a les 11 del matí es comença a veure a Sant Andreu l'exèrcit provenint de França que el rei Lluís XIV havia enviat en ajut del seu nét, mentre que el provenint de la part d'Espanya arriba prop de Sarrià.

El comte de Cifuentes, comandant austriacista a les fronteres de Tortosa, va rebre l'ordre de dirigir-se a Barcelona i enviar-hi la resta de fusellers del coronel de fusellers de muntanya Bac de Roda, i els del coronel de fusellers de muntanya Moliner i Rau, juntament amb els de les fronteres de València i d'Aragó, que van creuar la matinada del 3 d'abril.

En aquell moment les forces destinades al castell de Montjuïc estaven formades per quatre companyies de la Coronela, 200 soldats de la Guàrdia Reial i 200 fusellers, que eren part de les milícies de Vilafranca i Mataró, on potser podria haver-hi Guillem. Es van destinar com a reforços a Montjuïc 300 soldats de les Reials Guàrdies Catalanes, els fusellers al comandament d'Antoni Desvalls i 400 de Bac de Roda, seguint les milícies. S'hi va afegir el general comte d'Uhlefeld amb 600 soldats. Es va procedir a la lectura d'un pregó a la ciutat demanant a la població que hi acudís, amb armes o a portar menjar. Altres els van dirigir a les drassanes, per al transport d'estris i aigua al castell. A la crida hi va acudir tota condició de persones, dones i nens en gran nombre, fins i tot a costa de deixar-s'hi la seva pròpia vida. Les mateixes dones s'encarregaven de transportar els ferits, i es va demanar a la població que portessin les benes i draps que poguessin per curar-los al lloc mateix on caiguessin ferits.

Aquell mateix dia, i amb la intenció d'enfortir els ànims amb la seva presència, el mateix rei Carles, entre les 3 i les 4 de la tarda, va pujar a reconèixer Montjuïc seguit de molts dels seus generals i del seu estat major. Va començar la inspecció per Santa Madrona, seguint per la línia de comunicació i tota la muralla de la ciutat. Es va donar el fet que, poc abans que el rei arribés al baluard dels Tallers, va rebentar un canó, que matà quatre homes de la Coronela i en ferí tres més.

L'exèrcit del rei Felip arriba a les portes de Barcelona el dia 3 d'abril, i dos dies més tard comencen a desembarcar els materials necessaris per a la lluita i la subsistència d'un exèrcit de 30.000 soldats. La cavalleria superava els 4.000 cavalls, la majoria d'ells francesos i estrangers.

Per part de les tropes austriacistes, a la matinada del dia 5 van entrar al port les fragates de Mataró, Vilanova, Sitges i Vinaròs, donant escorta als nombrosos vaixells que havien embarcat la major part dels 1.300 homes que formaven part de la guarnició de Girona des del Masnou i Mataró. Estaven formats pels regiments dels alemanys de Gabriel Kaulbars, dels italians de Castiglioni, dels anglesos de lord Charlemont i dels holandesos de Saint-Amant.

La resta de les tropes va embarcar a Arenys, entrant la nit del dia 6 sota el comandament de lord Donegal, el brigadier Saint-Amant i el general comte de Cifuentes.

La nit del 5 al 6 d'abril el rei va tenir consell per decidir la protecció del castell. El dia 6 es va posicionar al castell de Montjuïc lord Donegal, amb 300 anglesos del regiment de Charlemont i 300 alemanys del regiment de Kaulbars; a les obres exteriors del castell, el coronel de fusellers, Josep Mas de Roda. De la gent de lord Cuningham, una guàrdia en la bateria sobre la línia de comunicació; en aquesta línia, el brigadier Saint-Amant, amb 300 holandesos; 200 de les Reials Guàrdies amb el tinent coronel Antoni Meca, amb les milícies o sometents de Manresa, Vilafranca i Mataró. Darrere la línia de comunicació, el regiment de Dragons Reials a la punta de la contraescarpa de Sant Antoni, els fusellers de Bac de Roda a la punta de la contraescarpa del Portal de l'Àngel i els fusellers de Rau a la punta de la contraescarpa del Portal Nou.

Els fusellers, sota el comandament d'Antoni Desvalls, van ser destinats al fortí de Santa Eulàlia que cobria el moll. Els regiments de cavalleria de Clariana i Morras juntament amb Dragons anglesos, van rebre ordres de patricular de nit per fora la contraescarpa fins a trobar-se amb els Dragons Reials. A la ciutat, damunt la breixa, 50 soldats de les Reials Guàrdies Catalanes, 100 al fort de Sant Antoni, 100 al baluard de Tallers i 50 al fort de Santa Eulàlia. La resta d'aquest regiment, amb el seu coronel Antoni Peguera, va quedar de guàrdia a la Rambla. El regiment

instal·lat a Sarrià, la cavalleria de Gràcia s'uneix amb la de Sarrià. Durant aquella nit entren al port quatre fragates proveïdes d'avituallaments.

Entre els dies 9 i 13 d'abril, a la ciutat s'afanyen a emprendre nous treballs en el tros de muralla bombardejat que va del portal de Sant Antoni al mar.

El dia 14 una de les bombes llançada des de la ciutat va tocar de ple una bateria que provocava greus danys. Justament aquell dia els jurats del consistori de Cubelles es van tornar a reunir per tractar d'un nou reclutament que se'ls demanava: «*Ses proposat per lo servei de sa Majestat que Deu guarde que ames dels homens tenen al sometent se fas en vint homens mes per dit servey y ha prevalgut que si, vuý als 14 de abril 1706.*»⁵

A les 11 del matí del dia 15 d'abril, els exèrcits aliats aconseguixen fer volar un magatzem de pólvora que les forces de Felip tenen a la part de Santa Madrona, i l'explosió els causa greus danys. La resposta va ser contundent, i a les onze de la nit l'exèrcit de Felip comença a llançar bombes a l'interior del castell amb el foc de tretze morters, que va ser, a la vegada, el senyal d'avançar. En aquells moments, a l'interior d'aquella malmesa fortificació hi havia 100 soldats de les Reials Guàrdies Catalanes, el capità Francesc Puig i Sorribas i el capità tinent Felip Armengol, valencià, amb 80 soldats més, que aconseguiren rebutjar l'atac per dos cops i guanyar temps que arribés lord Donegal amb 800 soldats anglesos i holandesos. La lluita es va allargar fins a les 0:30 h de l'endemà. El recompte de baixes en el bàndol català va ser de prop de 200, entre morts i ferits, més sis oficials, i en el bàndol contrari, de 450.

L'intent d'atac per mar a la ciutat es va produir a les 10 del matí del dia 16, i a les 4 de la tarda el rei Carles abandona el palau reial per instal·lar-se, acompanyat d'una bona part de la noblesa, al convent de Sant Pere de les Puel·les.

El foc continua implacable contra les bretxes els dies 18 i 19. El dia 18 aconseguixen entrar quatre fragates carregades amb aliments i municions. El dia 19, a la tarda va començar un bombardeig des del mar, que va continuar fins al dia 24, i es llancen vuit bombes a la ciutat, que no representen gaires comparades amb les 140 que serien llançades a les nou del vespre. Un dels punts que va ser més castigat de la ciutat en aquells moments fou Santa Madrona, ja que, des del dia 11, els assaltants no paraven de disparar bales incendiàries amb una bateria de sis canons. No obstant això, va ser els dies 19 i 20 quan el castell de Montjuïc va ser més castigat, ja que es va comptabilitzar que les bombes llançades el dia 19 van ser 330, i el dia 20, 360 més, que van fer blanc en sis barrils de pólvora i van provocar la mort de 9 soldats i en van ferir 30.

El dia 24 d'abril va ser definitiu per a la caiguda del castell, després de rebre l'impacte continuat de 15 canons i 8 morters que el van deixar en ruïnes. Durant l'assalt, els assetjants van llançar contra el castell un total de 630 bombes, i, per part dels catalans, es va haver de lamentar la mort de 20 persones i 40 ferits de diversa consideració. A més, cal afegir que una bomba va calar foc al fustam on els defensors conservaven les municions. Els estralls van ser tals, que aquella mateixa nit van abandonar el castell.

A primera hora del matí del 26 d'abril, les banderes de Felip onejaven dalt del castell de Montjuïc, i aquell mateix dia a Guillem se li va escapar vida. A ell la lluita per a la defensa de la ciutat li va durar un dia, però la lluita per salvar la seva pròpia vida n'hi va durar 18. Mentre estic escrivint aquest episodi, em pregunto en quin estat el van recollir. L'última paraula escrita en el registre d'ingrés és: «*Tot dolent.*» En un principi em vaig figurar que es referia al seu estat físic, que estava malferit, però després vaig saber que el que, en realitat, estava descrivint era l'estat de

5 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

la seva roba, que estava tota esquinçada i malmesa, que volia dir el que em temia, que el van ferir de gravetat.

No puc evitar d'imaginar-me el que devia patir tots aquells dies rodejat d'altres malalts i ferits com ell, però en el fons en la més gran solitud, lluny dels seus i de tot allò que estava acostumat a veure. Enrere va haver de deixar el pare, que va sobreviure al fill 19 anys, i alguns germans. Tenia només 20 anys, tan sols dos mesos més que el rei Carles, i en l'ingrés consta que era fadrí, tot i que potser alguna noia de Cubelles o d'algun altre poble dels voltants podria estar sospirant per ell i trobar-lo a faltar. Em pregunto si ell, i com ell molts d'altres, va haver de patir gaire, suposo que sí. Ni la medicina ni la cirurgia estaven gaire avançades, si tenim en compte que ni tan sols es disposava d'anestèsia en cas que els haguessin d'intervenir o d'amputar algun membre. Caldria esperar uns quants anys més perquè Horace Wells la descobrís el 1844.

M'imagino que, un cop mort, Guillem devia ser portat al dipòsit de cadàvers, que estava situat dins del recinte de l'hospital, que era conegut amb el nom de «corralet», a l'espera de donar-li sepultura potser dins del fossar del mateix hospital; però, malgrat el meu afany per intentar saber on va estar enterrat durant els 35 dies que van passar des de la seva mort el 26 d'abril fins que va rebre sepultura definitiva a Cubelles el dia 1 de juliol, això no ha estat possible. A l'arxiu de l'hospital solament es poden trobar els llibres d'entrades de malalts amb les respectives anotacions, al marge dret, del dia que es produí l'òbit. En els arxius de les parròquies del Pi i de Sant Just i Pastor, on afortunadament ha estat possible conservar molta documentació, no s'ha localitzat, però sembla que no és d'estranyar, ja que es va produir en temps de guerra i, a mesura que anaven passant els anys, era més probable que els morts fossin enterrats allà on caiguessin en batalla. Però en el cas de Guillem es devia tractar d'un fet poc usual, ja que, al cap d'uns 32 o 33 dies d'haver expirat, va ser exhumat per traslladar-lo des de Barcelona fins a Cubelles, tardessin el temps que fos menester per fer el camí de tornada a casa. La lluita particular de Guillem Rovirosa havia acabat, ja reposava, però la lluita per salvar la ciutat i la vida de tota la gent de Catalunya continuava.

Els canons de Felip van començar a disparar de nou, impedit que es poguessin reparar els desperfectes ocasionats en el llenç de muralla que anava des del baluard de Sant Antoni fins a les Drassanes.

L'endemà de la seva mort i al dia següent, els homes de Felip van començar a fer foc amb 48 canons i 25 morters, amb l'objectiu d'obrir una bretxa i desmuntar l'artilleria del baluard de Sant Antoni, fet que va provocar la mort de moltes persones que s'afanyaven a enllestir els treballs de reparació dels desperfectes. Un cop van tenir perfeccionades tres noves bateries, va continuar un bombardeig incessant amb 80 canons contra el baluard durant el dia 1 de maig.

A les 7 del matí del dia 8, es comença a veure des de Barcelona una flota de vaixells aliats consistent en 53 navilis de guerra i altres de transport.

Entre els dies 9 i 11 de maig, les tropes borbòniques van començar a aixecar els campaments, abandonant el convent de Gràcia i el mas Guinardó, donant a entendre que es retiraven cap a Espanya pel congost de Martorell, i, tot seguit, tal com havien previst, un elevat nombre de milícies i fusellers s'hi van dirigir per barrar-los el pas. L'endemà, però, els catalans se'n van adonar, del parany, ja que la rereguarda de les tropes de Felip s'havia quedat prop del mas Guinardó. Tot seguit, les milícies que estaven a les muntanyes dels voltants van baixar a la plana, on se'ls van unir un nombre considerable de fusellers i voluntaris sortits de la ciutat, disposats a combatre a camp obert amb l'ajut de les seves armes i de dos canons.

Curiosament, però, entre les 8 i les 9 del matí, es va produir un fet astronòmic d'una magnitud comparable a la que, des de temps remots, s'ha interpretat com un disseny sobrenatural o diví. En qüestió de segons, el dia es va convertir en negra nit a causa d'un eclipsi solar, definit

pel militar i historiador Francesc de Castellví com tan tenebrós, horrorós i extraordinari com no s'havia produït a Espanya des de l'any 670, en temps dels visigots, abans de la invasió africana de la península ibèrica. Durant més de tres quarts d'hora es van poder contemplar les estrelles al cel. Enmig del desconcert de la gent, de l'astorament, i el temor dels cavalls que muntaven els genets i la falta de visibilitat, el combat es va aturar. En aquella negra nit sobtada, la ciutat es trobava en plena foscor. Els focs que il·luminaven durant la nit els carrers de la ciutat estaven apagats i la desorientació que devien sentir els seus habitants devia ser considerable. Molts barcelonins ho van interpretar com un ajut a la seva causa i una protecció de les seves persones, ja que l'eclipsi va ser providencial per evitar la gran mortaldat que, segurament, s'hagués produït en un combat a camp obert. Ben aviat es va estendre la notícia que l'eclipsi es podria considerar un presagi, una premonició de com la lluna, un astre de menor mida com ho és Catalunya, havia pogut enfosquir el sol, l'astre rei de l'univers, com potser la seva lluita i sacrificis apagarien la llum del Rei Sol, Lluís XIV.

Un cop va retornar la llum del dia, des de la ciutat s'observà com les tropes franceses empenien la retirada cap al Rosselló. Tot seguit es van obrir algunes portes de la muralla i un gran nombre de gent va abocar-se a l'exterior per mirar de recollir tot allò que els pogués ser d'utilitat d'entre les nombroses restes que les tropes borbòniques havien abandonat en la seva fugida. L'exèrcit no solament havia deixat enrere aliments i material bèl·lic, sinó també més de dos mil soldats, entre malalts i ferits, que van ser traslladats a l'hospital de la Santa Creu o bé als diferents hospitals improvisats, ja fossin de campanya o en els convents, que, a mesura que la guerra avançava, s'anaven habilitant per a aquest propòsit.

A causa de la quantitat d'objectes de tota mena que es van abandonar, es va fer un inventari de tot el material aprofitable.

De material bèl·lic, s'inventarien 106 canons, la majoria de bronze; 27 morters de bronze; 12 caixes de morters de ferro; més de 5.000 barrils de pólvora; 500 barrils de bales de fusell de plom; plom per fondre; més de 2.000 bombes; 10.000 granades reials més un gran nombre de granades de mà; 8.000 pics, pales i aixades; 40.000 bales d'artilleria.

D'aliments, 16.000 sacs de farina i gran quantitat de blat, civada i ordi (el rei va ordenar repartir 2.000 quarteres de la farina que es van trobar en el magatzem de Pedralbes entre els més pobres).

En objectes diversos, 10.000 parells de sabates; forns de ferro, i una farmaciola ben assortida que tenien instal·lada en el convent de Gràcia, juntament amb altres objectes.⁶

Pel que fa als efectius humans, el càlcul final que es va fer de baixes entre l'exèrcit de Felip va arribar als sis mil efectius, entre morts, ferits, desertors i els que van passar-se al costat del rei Carles.⁷

El dia 15 de maig va tenir lloc a la catedral de Barcelona una solemne processó amb l'assistència del rei Carles, el bisbe de Solsona amb els abats, el capítol de la catedral, tot el clergat, generals i consellers de la ciutat, diputats, Reials Guàrdies Catalanes i una representació dels gremis portant ciris encesos. Amb tal motiu es va decretar, per primer cop des que havien començat els atacs, el toc de campanes de totes les esglésies de totes les ciutats i pobles del Principat. Catalunya celebrava que havia guanyat la batalla, però no va guanyar la guerra.

El dia 23 de juny el rei Carles va sortir de Barcelona en direcció al santuari de Montserrat,

6 Feliu de la Peña, *Anales de Cataluña*, tom III, volum II.

7 Arxiu de la Biblioteca de Catalunya, fulls Bonsons. Topogràfic F. Bon. 5723. *Breve resumen de lo sucedido en Barcelona desde el día 6 hasta el 12 de mayo de 1706, que empezó a moverse el enemigo para desistir del asedio...*

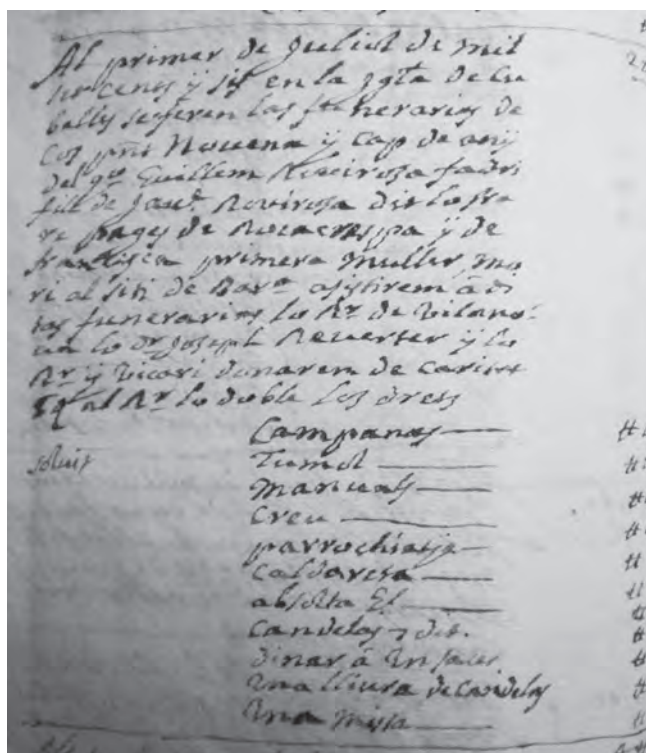
on arribà entre les quatre i les cinc de la tarda de l'endemà. Hi va ser rebut per l'abat. El dia següent va fer ofrena a la «Moreneta» de la seva espasa amb puny d'or, adornada amb diamants, que va deixar damunt de l'altar, i assistí, posteriorment, a la missa oficiada per l'abat. Un cop finalitzada la cerimònia, el rei es va retirar a una estança des d'on, a tots els súbdits dels pobles dels voltants que havien acudit al monestir encuriosits per veure el seu rei, «els va oferir consol en permetre'ls que, en passar per davant seu, besessin la seva reial mà». Acte seguit, es va asseure a la taula beneïda per l'abat «i va menjar davant de tots els congregats, per al comú consol d'aquells que no se saciaven de mirar-lo».⁸

Va fer-hi estada durant dos dies, per després prosseguir el seu viatge cap a Tarragona, on va arribar el dia 28 i va ser rebut per les autoritats a les platges llargues. D'aquí estava previst que el rei es dirigís cap a Madrid, però s'havia de decidir quin camí hauria de prendre, si ho faria passant per València o bé per Saragossa. Finalment, en el Consell del 30 de juny, es va resoldre que es dirigiria cap a Saragossa. El 3 de juliol va deixar enrere Tarragona i es va dirigir cap a la vila de Reus, per prosseguir camí per la vila de Valls, camí de Fontscaldes i el coll de Lilla, passà sense aturar-se per Montblanc, i arribà el dia 5 al monestir de Poblet.

El rei Carles va continuar el camí que el duria cap a Saragossa. Aquell dia, 30 de juny, el viatge de Guillem Rovirosa, dit *lo frare*, va acabar ben a prop d'on era el rei pel qual havia anat a lluitar. El seu rei va poder arribar a Saragossa; Guillem va poder tornar al seu poble, Cubelles, amb els seus, que l'estimaven i que el volien i el necessitaven tenir prop d'ells. Va ser enterrat al fossar de l'església de Santa Maria, on anteriorment ho havien estat la seva mare Francesca i la seva madrastra Margarida, que el devia pràcticament criar, i on el seu pare ho seria el 17 de gener de 1725.

L'òbit va tenir lloc l'1 de juliol d'aquell any de 1706. Se li feren les honres funeràries de cos present, novena i cap d'any. Assistiren a dites honres funeràries el reverend de Vilanova, Dr. Josep Reverter, i el vicari. Hi hagué set candeles.⁹

I justament aquell mateix dia del mes de juliol, quan comencen a deixar-se sentir les primeres calors de l'estiu, l'Excel·lentíssim senyor alférez mayor de Castilla, conde de Cifuentes, va redactar una carta dirigida als «Señores Labradores y Artesanos y demás Gremios de la Imperial Ciudad de Zaragoza», en la qual dedicava unes paraules recriminatòries envers l'actitud reticent de

Acta de defunció de Guillem Rovirosa, 1 de juliol 1706

8 Arxiu de la Biblioteca de Catalunya, fulls Bonsons. Topogràfic F. Bon 5740. *Ejemplares acciones de devoción y culto en que se ejercitó su magestat el rei Carlos Tercero los días que se detuvo en el admirable santuario de la Virgen Santíssima de Montserrat.*

9 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

catalans i valencians en relació a l'enviament d'efectius humans per a la creació d'un exèrcit. La carta en qüestió deia el següent:

«Señores mios, el suceso de dia 26 de este mes [juny de 1706] de haver proclamado nuestro Rey en esta Ciudad y el de quedar ocupado el fuerte por la influencia de Vuestras Mercedes y demas amigos, he celebrado con especial jubilo, como por los que logra su Magestad a quien al mismo tiempo que tuve estas noticias las puse en la Real inteligencia del Rey, nuestro Señor, y yo lleno de vanidad pasé a ponderar a su Magestad la acción tant generosa que habian tenido los Aragoneses, pues hallandose sin tropas han ejecutado con fina voluntat y glorioso animo lo que no hicieron los Catalanes ni los Valencianos, pues si este principado se movió fue a fuerza de una Armada y la preferencia de su Rey, y si lo ejecutó Valencia fue preciso pasase un cuerpo numeroso de tropas que les pudiese cubrir, y cosiderando su Magestad lo que mi intención y fina voluntat pudo insinuar de las operaciones de esa Ciudad y la gran resolucion con que se han arrojado a perder sus vidas por su amor, no obstante tener dispuesto su Magestad su viaje a Valencia, lo deja por ahora y toma la marcha en derectura a esa Ciudad y Reino a fin de pagarles promptamente el grande amor que les procesa, donde creo que estará muy poco tiempo para volver a Valencia, desde cuyo paraje es muy importante pase a Madrid a su Real Silla. Asegurense V. Mercedes les profeso muy buena voluntat y me tendran siempre com la misma para quanto se les ofreciere cuya vida guarde Dios a V. Mercedes muchos años como deseo. Tarragona primero de Julio de 1706.

*B. L. M. de Vuestras Mercede su Sevidor
El Conde de Cifuentes Alferez Mayor de Castilla»¹⁰*

La carta va ser escrita a la també antiga ciutat imperial de Tarraco. Mentrestant, a uns pocs quilòmetres de distància, les campanes de l'església de Santa Maria de la vila de Cubelles tocaven a difunts pel cos de Guillem, que estava sent enterrat per haver donat la seva vida pel seu país i pel seu rei. El pas de Guillem pel món havia arribat a la seva fi, però la guerra, no. El joc de la política i la diplomàcia continuava; l'afany pel poder, també. Passada l'eufòria inicial, va continuar la lluita.

Afortunadament, la carta del comte de Cifuentes va tenir una raonada resposta, sortida de l'àgil ploma del cirurgià valencià de nom Adobicascos, que la va dirigir al senyor comte corresponent a «los favores que dicho Excelentísimo Senyor hizo a los catalanes y valencianos». La carta és força extensa, potser massa per reproduir-la sencera, però carregada d'una directa, aguda i fina ironia, que recorda les sàtires de Quevedo que, malgrat el pas dels segles, s'han convertit en intemporals. De totes maneres, potser valdria la pena extreure'n alguns paràgrafs i poder jutjar directament.

«Reconozcome indispensablemente obligado a manifestar la llaga con la transcrita clàusula para la aplicación más segura del remedio, pues siendo aquella originada de la falta de cerebro, cuya residencia me la confiensa Vuestra Excelencia de vanidad, es preciso aplicarle un parche a la memòria para que se acuerde que cuando

¹⁰ Arxiu Biblioteca de Catalunya. Fulls Bonsoms. Topogràfic F. Bon. 5741. Carta que escribió el Excelentísimo conde de Cifuentes...a los señores labradores de la imperial Ciudad de Zaragoza.

se aclamó nuestro ama Rey y Señor Carlos III (que Dios guarde y prospere) en Cataluña no havia más Armada de mar, ni tierra, que la prevenida en sueños por V. Exc. fugitivo entre cerros y bosques solitarios, o entre las grutas de los montes de Aragón y ribera de Ebro.

»Que dirà V. Exc. que habiendo logrado Cataluña el esperado regocijo del arribo de su Magestad con la Armada de los altos aliados aun antes de bloquear a Barcelona, acudieron a besar la Real mano, y ofrecer en su Real Servicio vidas y haciendas, más de veynte mil paysanos con la mayor nobleza, y unos y otros fueron sin tropas fueron bastantes a rendir y poner bajo su real y suave dominio la plaza de Lerida con sus dos castillos y los castillos de Cardona y Berga con sus guarniciones, las ciudades de Manresa, Balaguer y Solsona, Seo de Urgel y Castillo Ciudad con todos sus distritos y dependientes y después de bloquejada y abierta brecha, antes de su total rendimiento, se rindieron por los naturales a favor de su Magestad la ciudad de Tortosa y las plazas de Gerona y Tarragona con sus equivalentes guarniciones y todo el resto de Cataluña.

»Obrará también el referido parche para refrescar la memoria de V. Exc. los cortos medios de su arribo a Barcelona desde Tortosa, habiendo llegado a la Real presencia, desdiciendo el porte a la grandeza y mas a la vanidad, y luego que entró en ella no faltaron a V. Exc. coches, cavallos, ricas alajas y medios mas que bastantes para que muy en breve pareciera grande quien poco antes llegó a ser tan pequeño.

»Añádase al compuesto parche otro ingrediente que con suavidad refuerce el acuerdo de V. Exc. en todo lo que pasó en este último sitio, pues sin tropas regladas los naturales fueron escarmiento de la primera fúria Francesa en Montjuique, rechazandola valerosament y en el discurso de aquel bien sabido es (mientras V. Exc. se ocupava en los progressos y victorias que consiguió de los corderos, capones, pollos y gallinas de los pueblos del Vallés y en otras composiciones, que so pena de traydores al Rey mandava como a prudente General la conducta de estos mantenimientos de boca y bolsa para V. Exc. y sustento de la mezcla de ganapanes de su sequito). Casi todos los dias los paisanos catalanes de dentro y fuera de la Ciudad y sin abrigo de milicias las más veces incomodavan al enemigo hasta penetrarle los puestos de sus cordones y tiendas. Y también las mujeres, con intrépido i magnánimo valor, como otras valerosas amazonas, exponiendose a los mayores riesgos de balas y bombas iban a los más peligrosos puestos para acrecentar alientos a los soldados.

»No menos se añade al parche su porción de zumo destilado de pasas de las muchas se recogen en el Reyno de Valencia que siendo tan propia para la memoria le atraeran a ella como la Ciudad de Denia.

»El propuesto remedio, Señor Conde, que en acción de gracias le receta su Amigo, es de mucha eficacia y obra con gran suavidad, Y acordaré a V. Exc. sobre esto ser muy conocida la astúcia de la Francia, valerse de Personajes como V. Exc. para lograr con discordias lo que no pudo con la fuerza y no será milagro que esta coyuntura hubiese algun áspid escodido entre las flores y por lo que pudiese ser si el propuesto remedio no hace operación, se previene a V. Exc. se añadiran otros más violentos ingredientes que, o bien acabaran con el poco que le resta de humor en el cerebro, o bien desvanecieran a poca costa toda aquella gran fama que V. Exc. se ha presumido merecer abrigo y costas de uno y otro de dichos Reyno y Principado como

a desagradecido cronista de sus memorables azañas.

»No quisiera ocasionar molèstia a V. Exc. pero mi oficio me enseña que a llagas envejecidas y canceradas son precisos los polvos de vigo, aunque tan picantes, y el enfermo toma la purga para que le limpie por mas que le cause asco. Ha Señor! Si como en mi oficina hay remedios para la memoria los hubiese para el entendimiento y como fuera mas acertada la cura de los cascos de V. Exc. pero mi amistad estará en continuo desvelo y podrá ser que con el tiempo y mi estudio, consiga lo que tanto deseo en Servicio y provecho de V. Exc. Y en el interin, Dios remedie y aleje de estos Reynos la perniciosa persona de V. Exc. Gandia, y julio 25 de 1706.

*B. L. M. de V. Exc.
Su mayor Amigo y Servidor
Adobiscos Cirujano»¹¹*

L'1 de gener de 1707, el batlle de Cubelles torna a convocar una reunió amb l'assistència de 34 jurats, entre els quals figuren Jaume Rovirosa i els membres del Savi Consell de la vila, per tractar d'un tema relacionat amb l'enviament de soldats: *«Vuy dia tras dit ses an passat les veus de la proposicio de la que a fetes lo senyor Jurat y se an resolt de fer dos soldados per lo servei de sa Majestat que Deu guarde.»¹²*

El 10 de gener d'aquell any apareix registrat l'òbit d'un altre membre de la família, Josep Rovirosa, conegut amb el sobrenom del *bon vell*, que morí a conseqüència d'una punyalada, sense que es pugui saber si havia estat directament relacionada amb els fets bèl·lics que s'estaven vivint. Va rebre l'absolta i l'extremunció i fou enterrat dins de l'església nova de Cubelles.¹³

La nova església va començar a ser edificada l'any 1700, però les obres es van veure interrompudes a conseqüència de la Guerra de Successió i no pogueren ser continuades fins al 1719. Fou finalment beneïda i oberta al culte el 28 d'octubre de 1725.

El 20 de desembre d'aquell any el capità general de sa majestat el rei Carles, comte d'Uhlefeld, redacta una carta disposant que s'informi els consistoris de la necessitat del reclutament de soldats per a la formació de regiments, el sosteniment dels quals anirà al seu càrrec, de la mateixa manera que ho seran els sous dels capitans, tinents, alferes, sergents i ajudants, que seran pagats d'acord amb la quantitat estipulada amb el diputat militar i l'oïdor de comptes reial. Aquestes pagues els seran abonades des del primer dia de la seva incorporació fins al seu retorn. Durant el temps que estiguin de servei rebran alimentació i la munició necessària. El consistori era l'encarregat de lliurar la llista dels elegits dins dels terminis establerts, recomanant, dins del que fos possible, que les persones allistades fossin lliures de càrregues familiars.¹⁴

Com a conseqüència d'aquesta disposició, el 22 de juliol d'aquell any el consistori es torna a reunir convocat pel Sr. Nofre Gordiola, jurat major de Vilanova, lloctinent i batlle de la Vilanova de Cubelles i la Geltrú i de les seves quadres (Gallifa, Rocacrespa, Cunit i Segur), acompanyat de 39 jurats, entre els quals figuren Isidre i Jaume Rovirosa. El text és el següent:

«Ab lo consell tras dit ses proposat que se fes un tall per pagar los soldados que se son concertats ab lo senyor Coronel que abita a Vilafranca y per a fer dit tall se an

11 Text complet de la carta: Arxiu Biblioteca de Catalunya. Fulls Bonsoms, Topogràfic F. Bon. 5741 *Respuesta que hace un cirujano valenciano...*

12 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

13 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

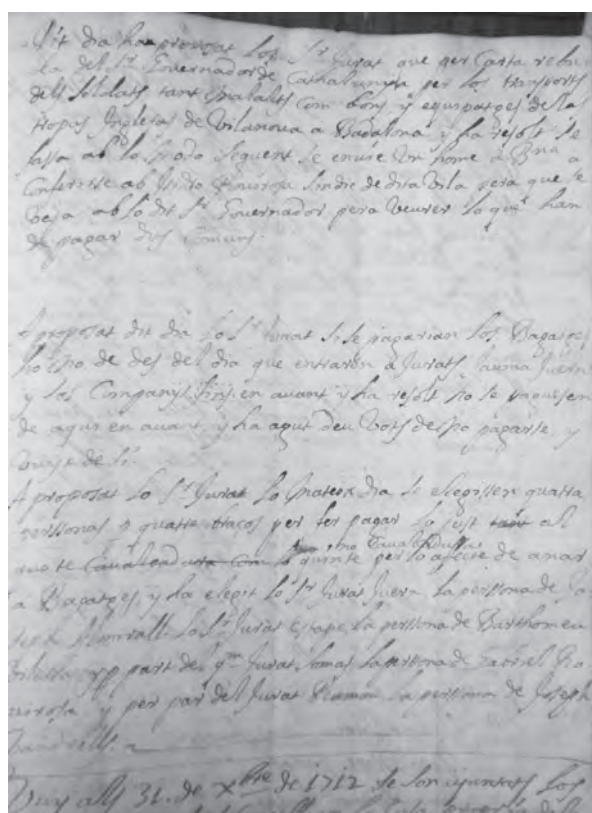
14 Mateu Bruguera, pvre, *Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona*.

allegit les persones següents: per lo tall Major an enomenat la persona de Jaume Ivern, per lo bras segon la persona de Joseph Llao, per ma tersa a Ramon March, per ma+ Joseph Pedro y per a fer dit tall an passat los vots y a prevalgut que si.

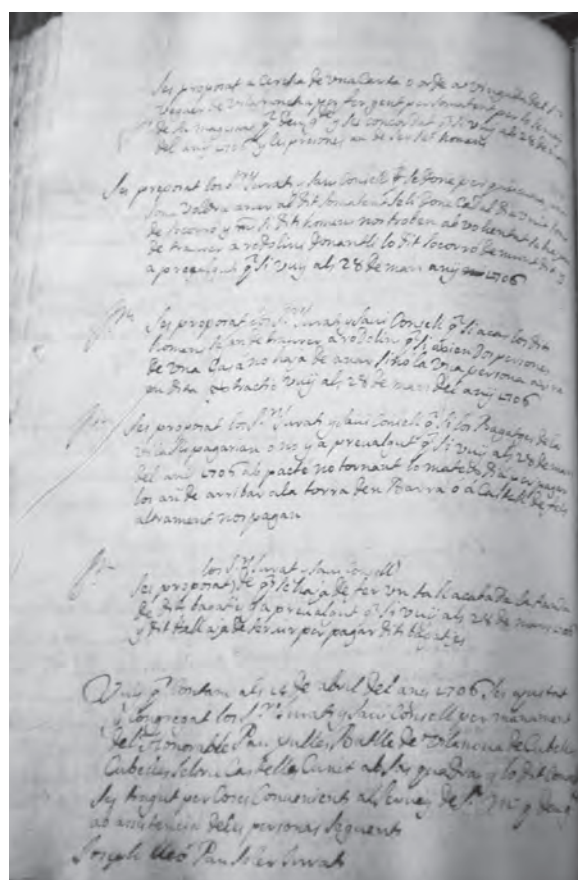
Per aplegar dit tall an allegit la persona de Isidro Roviroa, Joseph Borrell, Bertomeu Gasso, Joan Cona y passats los vots han prevalgut que si.»¹⁵

Els temes relacionats amb la guerra continuen quedant reflectits en l'acta de 24 de setembre de 1709 quan els jurats de la vila i Savi Consell es tornen a reunir. Entre els 25 jurats congregats figuren Isidre i Gabriel Roviroa. Es procedeix a exposar el següent:

«Dit dia ha proposat lo Senyor Jurat que tenia una carta del veguer de

Acta municipal de 20 de novembre de 1712, a instàncies del governador de Catalunya, per al transport de tropes angleses.

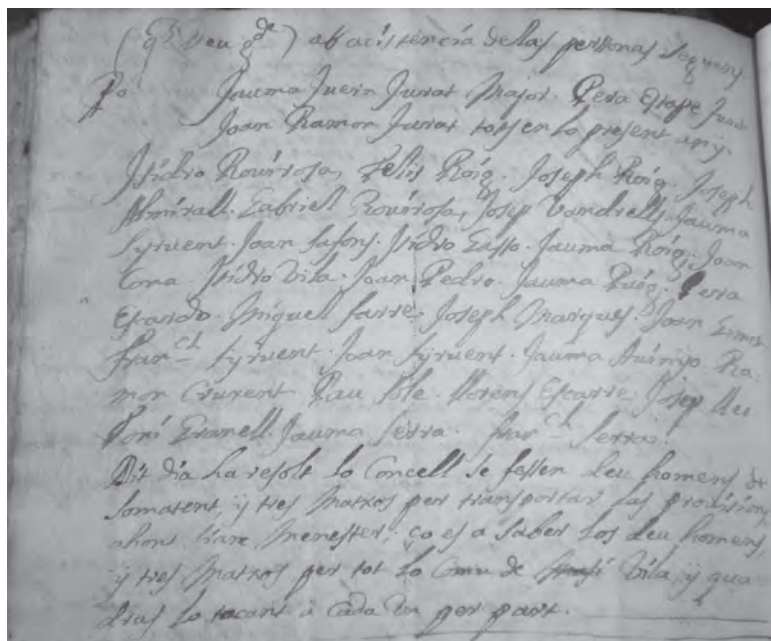

Vilafranca que demanaven sometent per anar al camp de Tarragona y se ha resolt lo consell que y anasen 8 homens y que sels donas de socorro 8 sous y 2 diners de paga cada dia per cada homa y si non trobaven de voluntaris que se traguen a rodolins, y sels dona llibertat als Srs. Jurats que busquen dit numero de gent per lo preu que pугan.»¹⁶

La mort prematura el 17 d'abril de 1711, a l'edat de 32 anys, de l'emperador d'Àustria Josep I, va fer que la corona recaigués sobre el seu germà Carles III d'Espanya, que es convertí d'aquesta

15 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

16 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

Acta municipal 31 de desembre de 1712, sol·licitant 10 homes i 3 matxos.

manera en el nou emperador del Sacre Imperi Romano-Germànic, els regnes de Bohèmia i Hongria i l'arxiducat d'Àustria, amb el nom de Carles VI. El rei va tornar al seu país d'origen deixant la seva esposa, Elisabet de Brunswick, com a virreina a Barcelona.

Ja amb el rei Carles fora de Catalunya i la seva esposa en representació seva, de nou els senyors jurats i el Savi Consell es reuneixen a la casa de la vila l'1 de maig de 1712. Entre els jurats figuren, de nou, Gabriel i Jaume Rovirosa.

«Dit dia fou proposat lo Senyor Jurat una carta del Illtm Sr. Marques de Rialp secretari de estat de sa majestat junt ab copia de una Real Orde de sa Majestat la Sra. Emperadriu que Deu guarde, per lo afecte de bagatges per la pròxima companya que han de fer los pobles per lo serveys de sa Majestat de data 27 de abril de dit any com consta en lo arxiu de dita vila, y la copia del Real Orde es de data de 25 de abril de 1712, y ha resolt lo Savi Consell se envias llista de sis cavalcadures, y que per ditas cosas se ha fet sindic nou a la persona de Barthomeu Vilella pages de dita vila, dit dia en poder del Discret Ramon Marti, notari public de Vilanova.»¹⁷

Efectivament, Ramon Martí, notari de Vilanova i la Geltrú, havia aixecat acta, el 17 d'abril de 1712, nomenant síndics Bartomeu Vilella, de la vila de Cubelles, i Jaume Rovirosa, de Rocacrespa, i, el dia 21, Francisco Janer, de la quadra de Cunit.¹⁸

A finals d'aquell any, el 20 de novembre, «se son ajuntats y congregats los Srs. Jurats y Savi consell al toc de campana com de costum», comptant, també, amb l'assistència de Gabriel Rovirosa. Aquest cop, però, no es demana que la població contribueixi en l'aportació de més homes per a la defensa del setge, sinó en ajuda al transport de tropes:

«Dit dia han proposat los Srs. Jurats que per carta rebuda del Sr. Governador de Cathalunya per los transports dels soldats tant malalts com bons, y equipatges de las tropes angleses de Vilanova a Badalona y ha resolt se fassa ab lo modo seguent,

17 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

18 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

se envie un home a Barcelona a conferir-se ab Isidro Rovirosa, síndic de dita vila per a que se veja ab lo dit Sr. Governador per a veurer lo que han de pagar dits comuns.»¹⁹

De totes maneres, no va poder acabar-se l'any sense que tornessin a demanar a la població de Cubelles més reforços humans i materials. Així ho podem llegir en la nova acta del Comú, que va tornar a reunir-se l'últim dia de l'any 1712, procedint a la lectura d'una carta enviada pel veguer de Vilafranca del Penedès *«per ordre de D. Salvador de Baldrich [i Saragossa, doctor en dret] del Consell de sa Majestat, que Déu guardi per mandato de la Sra. Emperatriu i Reyna nostra senyora (que Deu guardi) ab assistència de les personas següents: Jauma Ivern Jurat Major, Pera Estape Jurat, Joan Ramon Jurat, tots en lo present any, Isidro Rovirosa, Felis Roig, Joseph Roig, Joseph Almirall, Gabriel Rovirosa, Joseph Vandrells, Jauma Syrvent, Joan Safons, Isidro Gasso, Jauma Roig, Joan Cona, Isidro Vila, Joan Pedro, Jaume Puig, Pera Escardo, Miquel Farre, Joseph Marques, Joan Gines, Francesc Sýrvent, Joan Sýrvent, Jauma Avinyó, Ramon Cruxent, Pau Sole, Llorens Escarre, Josep Lleo, Toni Granell, Jauma Serra, Francesc Serra».*

«Dit dia ha resolt lo Concell se fessen deu homens de somatent y tres matxos per transportar las provisions ahont sian menester, ço es a saber, los deu homens y tres matxos per tot lo Comu de la vila y quadres lo tocant a cada un per part.»²⁰

Començava l'any 1713 i no es veia el final de la guerra. Tant la població com els exèrcits d'ambdós bàndols estaven esgotats. Les economies privades i les arque reials i municipals estaven buides i no es veia una solució a curt termini, però l'11 d'abril de 1713 es firma el Tractat d'Utrecht reconeixent Felip V com a rei a canvi de la seva renúncia als drets successoris a França i a totes les possessions d'Europa, que van quedar en mans dels Àustria, amb la pèrdua dels territoris de Gibraltar i l'illa de Menorca que van passar sota el domini anglès. Conseqüentment, la Corona d'Aragó perdia la seva sobirania en passar sota el domini de la Corona de Castella.

Si bé amb la posterior firma del Tractat de Rastatt entre Àustria i França, el 6 de març de 1714, ratificant el Tractat d'Utrecht, es dona per finalitzada la Guerra de Successió espanyola, les desavinences entre Catalunya i la resta d'Espanya persisteixen i la lluita armada va continuar. Tot i que la casa d'Àustria no va reconèixer el tractat i malgrat que el rei Carles fa patent el seu suport als catalans, Catalunya va ser abandonada i lliurada a mans de Felip V que mai no va amagar el seu propòsit d'abolir les Constitucions catalanes i posar fi a l'Estat català.

Cap a finals de mes de juny de 1713 l'exèrcit austríac comença a ser evacuat del territori. Enrere deixaven una terra que havia dipositat les seves il·lusions i esperances en aquell jove rei que havia jurat respectar i fer valer la causa de la seva gent, com enrere quedaven també aquelles paraules que el dia 20 de març de 1706 va dirigir per carta a la població de Catalunya declarant que estava disposat a quedar-se dins de la ciutat de Barcelona, i que començava així:

«Habiendo el año pasado a impulsos del grande amor que he tenido a este mi Principado por lo que lo merecen tan buenos y leales vasallos resuelto venir en persona a librar de la esclavitud y tirania de Francia.»

Més endavant continua:

«No dudo que siendo ésta la mayor demostración de mi amor, experimentará en mis amados vasallos la más fina correspondència, concurriendo universalment no solo para la defensa de mi real persona y de esta capital (de cuya conservación pende

19 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

20 Arxiu parroquial de Santa Maria de Cubelles.

la de todo el Principado) sinó también a preveniros del daño que os amenacen mis enemigos en la total ruina y esclavitud que publican contra vosotros.»

La carta conclou:

«Esperando en Dios hemos de lograr los felices sucesos correspondientes a la justicia de mi causa y a la manutención y aumentos de tan buenos leales vasallos. Barcelona, 20 de marzo de 1706. Yo el Rey.»

Poc després de la firma del Tractat d'Utrecht l'11 d'abril de 1713, i davant la impotència per l'abandó sofert, el Govern català es va estructurar a partir de la Junta de Braços, convocada el 30 de juny d'aquell any per tractar de la situació, ja amb l'absència del rei. Entre els tres braços existents va haver-hi diferència d'opinions. L'eclesiàstic es va abstenir mentre que el militar (format per la noblesa i l'exèrcit) es decantava per la submissió. En canvi, el braç reial, que representava la població, va optar per una ferma resistència en defensa de les constitucions, usos, costums i immunitats, tal com eren coneguts al principat fins aquell moment. En vista de tot plegat, la matinada del 6 de juliol el braç militar va canviar la seva posició anterior i va fer costat al braç reial optant per la resistència.

Al mes de juliol de 1713 retornen les batalles i les crides per al reclutament de més soldats. Al mes d'agost s'estenen els combats per Caldes d'Estrac, Vilassar i Teià. Intent frustrat d'assaltar Cardona al mes d'octubre. El duc de Pòpoli, militar napolità al servei de Felip V, es va convertir en el botxí que satisfèia els desigs del seu rei: convertir Catalunya en un cementiri. Per citar tan sols un exemple, al mes de gener de 1714, Sant Quinti de Mediona va ser incendiada i uns vuit-cents habitants van ser assassinats, de la mateixa manera que va succeir en nombrosos indrets del Solsonès, del Lluçanès i del Bages, com a escarment exemplar per a tots aquells que no se sotmetessin al rei Felip.

Alhora, es fa menester proveir de nou l'erari públic i, en data 26 d'agost, el governador de Catalunya, Pere de Torrellas i Sentmenat, fa una crida per recaptar nous ingressos, dirigida a la població en general, i amb penalitzacions per als que les incompleixin, principalment aquelles persones que, fugint del setge, s'han absentat de la ciutat i que es troben en terres ocupades per l'enemic o hi ha constància que han canviat d'ideologia i s'han decantat per donar suport al rei Felip. Al mateix temps, recorda a la població que, com a patriotes, tenen el deure de denunciar totes aquelles persones que sàpiguen que en les seves cases guarden diners, joies i objectes de valor que es fan necessaris per al manteniment de la resistència del setge. Un extracte d'aquesta crida diu el següent:

«Perço dit Illustre Senyor Governador, inseguint a conclusio en lo Consell de la Vice-Regia feta lo dia present y avall ascrit, ab thenor y veu de la present publica Crida, diu, notifica y mana a totes y qualsevols Personas, de qualsevol grau, estat, y condició, sian habitants en la present Ciutat, que dins tres dies comptadors del dia de la publicació de la present publica Crida, denunciem y notifiquen a la dita Vice-Regia Cort, tot lo or, plata, joyas y altrás cosas y tota y qualsevols summas de diners en qualsevol especte consistescan, que sian propis de Personas absents de la present Ciutat y habitants en terres subjectes als Enemichs, ço altrament que sian de Personas que sens justa y legitima causa se sian ausentats de la present Ciutat, y que dita denunciació deguen fer, tant los qui tindran ditas joyas, plata, or, diner y altrás

cosas de dits ausents en llur poder, com, y també tots aquells que tindran noticia o sabran ahont tindran ditas cosas los dits ausents, expressant lo lloch o puestos de la present Ciutat ahont se troban ocultades o reconditas, ab pretext de comanda, dipòsit o de qualsevol altra manera existeixan ditas joyas, or, plata, diners o altres cosas de aquells, sots pena en cas de contrasaccio de sinch centas lliures moneda Barcelonesa, pagadoras de bens propis de qui son dels contrafahents, aplicadora a la Real Thesoreria y de altres penes arbitraries y ben vistes a dit Illustre Senyor Governador y Consell Real de la Vice-Regia, ab expressa empero promesa que en lo acta de la entrega de ditas joyas, or, plata, diners y altres cosas sobreditas, se prestara caució per lo valor de aquelles per lo dit Syndich del Governador de Cathalunya.»²¹

El 22 de maig de 1714, una trentena de morters i canons comencen un intens bombardeig contra Barcelona que obliga la població del barri de la Ribera a buscar refugi a les platges, com la de Sant Bertran, al peu de Montjuïc, i a l'antic Arenal. El duc de Pòpoli, emparat en la desproporció de forces al seu favor, va arribar a demanar a l'almirall Jean-Baptiste Ducasse, encarregat del bloqueig marítim de Barcelona, que es bombardegessin aquelles platges des del mar a fi d'obligar la població a buscar refugi de nou a la ciutat, i així poder tenir els habitants ben encerclats per facilitar el seu extermini de manera més eficaç i contundent. Sembla que l'almirall, davant d'una proposició tan cruel i aberrant, li va contestar que, en tota la seva carrera militar, no s'havia trobat en una situació igual i que es negava a tirar endavant aquella brutalitat sense una ordre expressa de Lluís XIV. L'ordre no va arribar mai. En el recompte que es va fer posteriorment, es calcula que van caure al voltant de 12.000 granades.

El 6 de juliol el duc de Pòpoli va ser substituït per James Fitz-James Stuart, duc de Berwick, fill il·legítim del derrocat rei d'Anglaterra, Jaume II, i d'Arabella Churchill, germana del duc de Marlborough, un dels més destacats comandaments militars, però, al contrari que el seu nebot, es va posicionar a favor de la causa austriacista.

El 9 de juliol, 18 vaixells provinents de Mallorca carregats amb queviures i municions són interceptats, tallant per sorpresa l'entrada de subministraments per al manteniment de la població i del material necessari per a la seva defensa.

El 25 de juliol les bateries situades enfront de la muralla, compostes de vuitanta-quatre canons i vint-i-quatre morters, ataquen el llenç de muralla que s'estenia entre els baluards de Santa Clara i el Portal Nou.

L'assalt definitiu ja estava molt a prop. El 4 de setembre es pren la decisió de continuar la resistència de la ciutat, tot i les consideracions d'Antoni de Villarroel, comandant suprem de l'exèrcit català, desaconsellant aquesta postura, del tot inviable, i valorant l'enorme pèrdua de vides humanes que representaria aquest combat acarnissat, motiu pel qual presenta la seva dimissió.

A la matinada del dia 11 de setembre de 1714, a dos quarts de cinc, per ser més exactes, comença l'atac final. Un exèrcit format per 26.000 homes entra per diferents punts de la ciutat, però principalment, pel baluard de Santa Clara i el Portal Nou, i envesteix el tram de la muralla, ja molt castigat, que s'estenia al llarg de 300 metres. A les set del matí, la muralla ja té un esvoranc de 100 metres, el qual es coneixeria amb el nom de "bretxa reial", per on penetra l'exèrcit borbònic. El comandant Villarroel torna a dirigir les tropes catalanes.

Amb les tropes borbòniques ja dins de la ciutat, l'exèrcit català i els ciutadans segueixen oferint resistència, intentant emparar-se darrere les primeres edificacions construïdes a manera de

21 *Gazeta*, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

muralla. Els combats continuen, però ara tots, homes, dones i nens, podien veure les cares dels seus botxins, ni que fos per un instant. Malgrat l'horror i la barbàrie d'una guerra, ja no tenen res a perdre, o potser sí, la seva pròpia vida. Saben que hauran de fer front a l'absència dels seus éssers estimats, a la pèrdua de les seves cases, de les poques o moltes pertinences que poguessin tenir, però resisteixen per la seva dignitat. Les ordres rebudes pels borbònics eren de saquejar, incendiar i matar els habitants, com ja havien fet en altres poblacions per on havien passat; però aquestes ordres no van ser seguides estrictament, perquè les mateixes tropes atacants estaven esgotades d'una lluita tan llarga, a més d'anímicament i moralment desgastades d'haver de contemplar i viure en les seves pròpies carns els estralls de la guerra.

Els combats continuen ja cos a cos fins a les tres de la tarda, quan els catalans, després de diverses deliberacions, decideixen parlamentar i s'arriba a la decisió de capitular. Era la fi de l'Estat català i de tot el que això representava. Darrere la caiguda de Barcelona, el dia 18 capitula Cardona, últim reducte de la resistència catalana.

NOTA: El meu agraïment al senyor Francesc Riart i Jou, arqueòleg i dibuixant, especialitzat en indumentària històrica, per la imatge creada de Guillem Rovirosa a partir de la documentació familiar localitzada.